

**RIIGIHANGETE
VAIDLUSTUSKOMISJON**

OTSUS

Vaidlustusaja number	225-25/297137
Otsuse kuupäev	31.10.2025
Vaidlustuskomisjoni liige	Angelika Timusk
Vaidlustus	Ühispakkujate KMG OÜ ja Infragreen OÜ vaidlustus Transpordiameti riigihankes „Riigitee 4 (E67) Tallinn-Pärnu-Ikla km 108,5 – 115,827 (kuni Pk 1154+00) Are möödasõidu lõigu 2+2 teelõigu ehitus“ (viitenumber 297137) Aktsiaseltsi TREF Nord kõrvaldamata jätmise otsusele
Menetlusosalised	Vaidlustaja, ühispakkujad KMG OÜ ja Infragreen OÜ, esindaja vandeadvokaat Kadri Matteus Hankija, Transpordiamet, esindaja Ege Stiina Järvmägi Kolmas isik, Aktsiaselts TREF Nord, esindaja vandeadvokaat Kristina Uuetoa-Tepper
Vaidlustuse läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

RHS § 197 lg 1 p 4 ja RHS § 198 lg-de 3 ja 8 alusel

- 1. Jätta vaidlustus rahuldamata.**
- 2. Mõista ühispakkujatelt KMG OÜ ja Infragreen OÜ Aktsiaseltsi TREF Nord kasuks välja lepingulise esindaja kulud summas 1980 eurot käibemaksuga.**
- 3. Jätta ühispakkujate KMG OÜ ja Infragreen OÜ kulud nende endi kanda.**

EDASIKAEBAMISE KORD

Halduskohtumenetluse seadustiku § 270 lg 1 alusel on vaidlustuskomisjoni otsuse peale halduskohtule kaebuse esitamise tähtaeg kümme (10) päeva arvates vaidlustuskomisjoni otsuse avalikult teatavaks tegemisest.

JÕUSTUMINE

Otsus jõustub pärast kohtusse pöördumise tähtaja möödumist, kui ükski menetlusosaline ei esitanud kaebust halduskohtusse. Otsuse osalisel vaidlustamisel jõustub otsus osas, mis ei ole seotud edasikaevatud osaga (riigihangete seaduse § 200 lg 4).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. 04.07.2025 avaldas Transpordiamet (edaspidi ka Hankija) riigihangete registris avatud

hankemenetlusena läbiviidava riigihanke „Riigitee 4 (E67) Tallinn-Pärnu-Ikla km 108,5 – 115,827 (kuni Pk 1154+00) Are möödasõidu lõigu 2+2 teelõigu ehitus“ (viitenumber 297137) (edaspidi Riigihange) hanketeate ja tegi kättesaadavaks muud riigihanke alusdokumendid (edaspidi RHAD).

Pakkumuste esitamise tähtpäevaks esitati viis pakkumust, sh esitasid pakkumuse Aktsiaselts TREF Nord ning ühispakkujad KMG OÜ ja Infragreen OÜ.

2. 24.09.2025 otsusega 1.3-2/25/005 jättis Hankija Aktsiaseltsi TREF Nord kui eduka pakkuja hankemenetlusest kõrvaldamata (edaspidi Otsus) ja kvalifitseeris.

3. 06.10.2025 laekus Riigihangete vaidlustuskomisjonile (edaspidi vaidlustuskomisjon) ühispakkujate KMG OÜ ja Infragreen OÜ (edaspidi ka Vaidlustaja) vaidlustus Hankija otsusele jätta Aktsiaselts TREF Nord (edaspidi ka Kolmas isik) kõrvaldamata.

4. Vaidlustuskomisjon teatas 10.10.2025 kirjaga nr 12.2-10/225 menetlusosalistele, et vaatab vaidlustuse läbi esitatud dokumentide alusel kirjalikus menetluses, tegi teatavaks otsuse avalikult teatavaks tegemise aja ning andis täiendavate seisukohtade ja dokumentide esitamiseks aega kuni 15.10.2025 ja neile vastamiseks 20.10.2025. Vaidlustuskomisjoni määratud esimeseks tähtpäevaks esitasid täiendava seisukohad ning menetluskulude taotlused Vaidlustaja ja Kolmas isik. Teiseks tähtpäevaks esitasid täiendavad seisukohad Hankija, Kolmas isik ja repliigi Vaidlustaja.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

5. Vaidlustaja, **ühispakkujad KMG OÜ ja Infragreen OÜ**, põhjendab vaidlustust järgmiselt.

5.1. Vaidlustaja vaidlustab Kolmanda isiku suhtes tehtud kõrvaldamata jätmise otsuse kuna juhul, kui Kolmas isik Riigihangest kõrvaldada ja/või jätta kvalifitseerimata, on hindamise tulemusel Vaidlustaja järgmine edukas pakkuja.

5.2. Hankija on jätnud Kolmanda isiku RHS § 95 lg 4 p-ide 2, 8 ja 9 alusel ebaõigesti kõrvaldamata. Kolmas isik on toime pannud nii tööõiguse kui ka keskkonna alaseid rikkumisi, rikkunud mitmeid kordi varasemaid hankelepinguid, kuid ei ole nimetanud hankepassis mitte ühtegi rikkumist neist kolmest valdkonnast. Kolmas isik ei ole nimetanud hankepassis ka mingeid heastamismeetmeid, kuid just nendele tuginedes on Hankija jätnud Kolmanda isiku kõrvaldamata.

Hankija on teinud Otsuses kaks kaalutlusviga:

- 1) võimaldanud Kolmandal isikul selgitada kõrvaldamise alustega seotud küsimusi hoolimata asjaolust, et hankepassis ei ole Kolmas isik indikeerinud asjaolu, et kõrvaldamise aluseid esineks;
- 2) õigustanud Kolmanda isiku käitumist tulenevalt kasutusele võetud heastamismeetmetest, mida pakkumuse koosseisus ei sisaldu.

Olukorras, kus pakkuja valetab hankepassi koosseisus kolmel eri viisil ei saa Hankija jõuda tulemuseni, et pakkuja ei ole selliselt käitudes esitanud RHS § 96 lg 4 p-i 9 mõttes valeandmeid.

5.3. RHS § 95 lg 4 p 2 – tööõiguse rikkumine

Kolmas isik on hankepassis kinnitanud, et ta ei ole enda teada rikkunud tööõiguse valdkonnas kohaldatavaid kohustusi, kuid Tööinspektsiooni dokumendiregistrist tuleb välja kaks ettekirjutust tööohutusnõuete rikkumise kohta. Selle fakti tuvastas ka Hankija, märkides viidatud ettekirjutused ära Otsuse lisa 1 (edaspidi Põhjendused) p-is 4.

Valeandmete esitamiseks ei loeta mitte üksnes tegelikkusele mittevastava teabe avaldamist, vaid ka tõese teabe varjamist. Asjaolud, mida Kolmas isik varjas, olid olulised ja sellele juhtis

Hankija tähelepanu ka Põhjemuste p-is 7. Seejärel selgitas Hankija aga üllatuslikult, et kuna Kolmas isik on rakendanud heastamismeetmeid, siis puudub põhjus Kolmanda isiku kõrvaldamiseks viidatud alusel. Seega on Hankija asunud arvestama heastamismeetmeid, mida pakkumus ei sisaldanud, ja jõudnud vastuolus RHS-iga tulemusele, et Kolmandat isikut ei ole vajalik kõrvaldada RHS § 95 lg 4 p-i 2 alusel tööõiguse alaste rikkumiste tõttu.

5.4. RHS § 95 lg 4 p 2 - keskkonnaõiguse rikkumine

Kolmas isik on hankepassis kinnitanud, et ta ei ole enda teada rikkunud keskkonnaõiguse valdkonnas kohaldatavaid kohustusi, kuid Hankija tuvastas, et karistusregistrist ilmneb üks kehtiv karistus jäätmeseaduse (edaspidi JäätS) § 120² lg 2 rikkumise kohta. Seejärel selgitas Hankija aga üllatuslikult, et kuna Kolmas isik on rakendanud heastamismeetmeid, siis puudub põhjus Kolmanda isiku kõrvaldamiseks viidatud alusel. Hankija on ka keskkonnaõiguse alaste rikkumiste puhul asunud arvestama heastamismeetmeid, mida pakkumus ei sisaldanud, ja jõudnud vastuolus RHS-iga tulemusele, et Kolmandat isikut ei ole vajalik kõrvaldada RHS § 95 lg 4 p-i 2 alusel keskkonnaõiguse alaste rikkumiste tõttu.

5.5. RHS § 95 lg 4 p 8 - varasemad lepingurikkumised

Kolmas isik on hankepassis kinnitanud, et ta ei ole enda teada rikkunud ühtki hankelepingut, kuid Hankija tuvastas mitmeid Hankijaga sõlmitud lepingute rikkumisi ja nende tõttu Kolmanda isiku sanktsioneerimisi. Valeandmete esitamiseks ei loeta mitte üksnes tegelikkusele mittevastava teabe avaldamist, vaid ka tõese teabe varjamist. Hankija pidi praegusel juhul Vaidlustaja lepingurikkumistest kas ise teadma (nt olles rikutud lepingus hankija) või otsima neid andmeid RHR-ist, kuna Vaidlustaja on rikkunud kohustust neist asjaoludest Hankijat hankepassis informeerida. Hankija on tuvastanud seejuures mitu varasemat lepingu rikkumist, millega seotud asjaolude varjamine võinuks mõjutada Riigihanke tulemust.

Kuivõrd Kolmas isik ei ole esiteks üldse märkinud, et lepingurikkumisi esineb ja teiseks puudub sellekohane info ka RHR-is, siis ei ole Vaidlustajale teada, kas rikkumised olid olulised või mitte. Hankija ei ole sisuliselt avanud rikkumiste olulisuse küsimust. Pakkuja ei saa jätta hankepassis andmeid sanktsioonide kohta esitamata pelgalt põhjusel, et asjaomased episoodid puudutavad sama hankijat ning see teave on hankijale niigi teada. Samuti peab Hankija olukorras, kus ta rakendab kaalutusõigust, mh selgitama, miks sellises mahus hankepassi koostamisel andmete varjamine oli justkui lubatav.

Hankija on kaalutusvea tõttu jõudnud RHS-iga vastuoluliselt tulemusele, et Kolmandat isikut ei ole vajalik kõrvaldada RHS § 95 lg 4 p-i 8 alusel varasemate lepingurikkumiste tõttu.

5.6. Heastamismeetmed

Heastamismeetmeid saab RHS § 97 lg 1 kohaselt arvesse võtta üksnes siis, kui need on kirjeldatud hankepassis. Ettevõtja ei või asuda heastamismeetmeid võtma alles riigihanke menetluse ajal, sest märke selle kohta, et kõrvaldamise alus esineb ja ettevõtja on heastamismeetmeid võtnud, tuleb esitada juba hankepassis. Kolmas isik pidi heastamismeetmeid kirjeldama hankepassis selleks, et Hankija üleüldse saaks neid arvesse võtta, kuid Kolmas isik seda ei teinud. Hankija ei saa hakata küsima andmeid, sh heastamismeetmeid, pakkujalt, kes ei ole neid hankepassis mingil moel kirjeldanud. Tegemist on võrdse kohtlemise põhimõtte riivega RHS §-i 3 mõttes.

5.7. RHS § 95 lg 4 p 9 - valeandmed ja ebaõiged kinnitused hankepassis

5.7.1. On fakt, et Kolmas isik esitas hankepassis väärad kinnitused selle kohta, et tal ei esine töö- ega keskkonnaõiguse rikkumisi ega varasemate hankelepingute rikkumisi. Valekinnitusi esitati kokku 3 erineva aluse ja kokku 15 episoodi kohta. Hankepassis toodud kinnitustel puudub igasugune õiguslik tähendus, sellises mahus valeandmed tähendust ei oma. Hankijatel on õigus teatud juhtudel piirduda pakkuja poolsete kinnituste usaldamisega (RHKKo 3-24-3485, p 29), kuid sellega kaasneb ka vastutus anda õigeid kinnitusi. Valekinnituste

andmine peab süsteemi usaldusväärsuse ja tasakaalu tagamiseks kaasa tooma hankemenetlusest kõrvaldamise.

5.7.2. Pakkujal endal ei tule esitada hankepassis omapoolset hinnangut kõrvaldamise aluse esinemise või puudumise kohta vaid tuleb vastata hankepassis esitatud küsimusele. Hankija on andnud Kolmandale isikule ebakohase eelise teiste pakkujate ees, kes deklareerivad ausalt enda puudused hankepassis.

5.7.3. Hankija ei pea RHS § 95 lg 4 p-i 9 kohaldamisel üheselt ära näitama, et õigete andmete esitamise korral oleks ettevõtja kindlasti hankemenetlusest kõrvaldatud või kvalifitseerimata jäetud, vaid piisav on, kui hankija põhistab, et ettevõtja käitumist ja valeandmete iseloomu arvestades ei oleks see olnud ilmselgelt välistatud (Tallinna Ringkonnakohtu otsus asjas 3-20-334). Kui valeandmetel poleks mingit mõju hankemenetluse tulemusele, siis ei saaks isegi tahtlikult valeandmeid esitanud pakkujat RHS § 95 lg 4 p 9-i alusel ka hankemenetlusest kõrvaldada, kuid käesoleval juhul on Kolmas isik esitanud ebaproportsionaalselt palju valeandmeid, mis omavad mõju tulemusele.

Hankijal ei ole RHS § 95 lg 4 p-i 9 kohaldamisel tarvis tingimata tuvastada, kas valeandmeid esitanud pakkuja toimis tahtlikult, vaid piisab sellest, kui pakkuja on vastutav teatud raskusega hooletuse eest (Euroopa Kohtu 04.05.2017 otsus nr C-387/14, p-id 71 ja 78).

5.7.4. Hankija võimaldas Kolmandal isikul täiendavalt esitada olulisi pakkumuse koosseisust puudu olevaid andmeid. Kohtupraktikas on leitud RHS § 104 lg-s 7 kohaldamisel, et hankija nõue peab üldjuhul olema seotud hankepassis juba esitatud andmetega (kinnitustega) ja dokumentide esitamist või selgitusi ei saa tavaliselt nõuda hankepassis esitamata andmete kohta. Kolmandalt isikult täiendavate küsimuste ja selgituste küsimine rikub teiste pakkujate õigusi võrdsele kohtlemisele ja läbipaistvusele.

5.8. Vaidlustaja esitas 15.10.2025 täiendava seisukoha

5.8.1. Vaidluse fookus: Otsus on vaidlustatud seetõttu, et Kolmas isik ei avaldanud hankepassis mitte ühtegi rikkumist, mis tõstatab põhimõttelise küsimuse, et kas selline käitumine on aktsepteeritav ja tagab pakkujate võrdse kohtlemise.

Diskretsioonilise kõrvaldamise aluse esinemisel kaalumisetähtaaja kõrvaldamine oleks vastuolus nii Eesti kui EL õigusega, kuid seda vaid juhul, kui hankepassis oleks olnud avaldatud vastavad rikkumised.

5.8.2. Ringkonnakohtu lahendi 3-20-334 p 19 loob standardi, et kõrvaldamiseks piisab kui valeandmete mõju ei ole välistatud. Hankijal ei ole RHS § 95 lg 4 p-i 9 alusel vaja tuvastada, kas valeandmeid esitanud pakkuja toimis tahtlikult. Hindama peaks seda, kas Kolmas isik oli hankepassi täites hooletu, mitte seda kas tal oli valeandmete esitamiseks subjektiivne tahtlus.

5.8.3. Hankija on enda argumentide toetamiseks viidanud Tallinna Ringkonnakohtu 10.01.2025 määrusele asjas 3-25-33 p 15, kuid seal puudub info, kas hankepassis varjati varasemaid rikkumisi. Riigikohtu lahendist 3-21-1733 tuleneb mh see, et hankepassis esitatud küsimus selle kohta, kas ettevõtja on varasemates hankelepingutes kogenud tema suhtes sanktsioonide rakendamist, on faktiküsimus, millele tuleb vastata lähtuvalt objektiivselt faktilisest tegelikkusest, mitte lähtuvalt ettevõtja hinnangust sanktsiooni rakendamise õigustatusele.

Kuna Kolmas isik varjas ulatuslikult andmeid, siis ei peaks ta saama võimalust tagantjärele esitada infot oma usaldusväärsuse, veel vähem heastamismeetmete kohta.

5.8.4. Vaidlustaja ei väida, et heastamist tõendavaid dokumente ei võiks esitada alles peale pakkumuse esitamist (seda lubab RHS § 97 lg 1 alates 01.06.2022), kuid seda vaid eeldusel, et hankepassis on viidatud heastamismeetmete rakendamisele. Kolmas isik on jätnud hankepassis

rikkumised mainimata ning heastamismeetmed kirjeldamata, mis peaks olema eelduseks hiljem tõendite esitamisele.

5.8.5. Tööõiguse ja keskkonnaõiguse alane rikkumine.

5.8.5.1. Hankija argumentatsioonis on vastuolu. Kolmanda isiku poolt tööõiguse rikkumise juures on toodud positiivse asjaoluna eraldi välja, et Tööinspeksioon ei alustanud vääртеomenetlust. See tähendab, et süüteomenetluse puudumine on Hankija jaoks oluline argument. Samas on keskkonnaõiguse rikkumise juures toime pandud süütegu ja Kolmas isik on võetud vastutusele vääртеokorras, kuigi ka JäätS § 120² lg-s 2 nimetatud koosseisu on võimalik menetleda haldusjärelvalve korras ja teha ettekirjutus õigusrikkumise kõrvaldamiseks, mitte kohe vääртеokorras trahvida. Siinkohal ei ole vääртеo korras karistamine Hankija jaoks oluline.

5.8.5.2. Vaidlust ei ole selles, et arvestades Tööinspeksiooni ettekirjutusi, JäätS alusel kohaldatud vääртеotrahvi ja leppetrahve, esitas Kolmas isik hankepassis ebaõiged kinnitused. Vaidlustaja ei nõustu Hankija püstitatud küsimusega *kas need valeandmed olid materiaalsed ehk kas need võinuks reaalselt mõjutada hankemenetluse tulemust*. Õige küsimus on *kas hankemenetluse tulemuste mõjutamine oli välistatud*.

5.8.6. Pakkujad ei või piirduda „ei“ vastustega hankepassis ning tegeleda selgitamisega alles siis, kui hankija rikkumistest juhuslikult teada saab.

5.8.7. Vaidlustaja ei nõustu Hankija esitatud standardiga valeandmete koosseisu osas: RHS § 95 lg 4 p-i 9 alusel saab pakkuja hankemenetlusest kõrvaldamise tingida üksnes sellise ebaõige teabe esitamine, mis võinuks reaalselt tingida pakkuja hankemenetlusest kõrvaldamise. Valeandmete esitamise alusel puuduks sellisel juhul igasugune iseseisev õigustoime. Kui hankijale saab teatavaks teave, mis reaalselt tingiks hankemenetlusest kõrvaldamise, siis saabki hankija kõrvaldada pakkuja vastaval alusel, nt varasemate lepingurikkumiste eest. Valeandmete esitamine ei oleks siis eraldi toimega ning motiveeriks pakkujaid pigem jätma andmeid esitamata, sest mida hankija ei tea, seda ei pea ta hindama ega kaaluma.

5.8.8. Vaidlustajal puudub teadmine, kas *Kolmandale isikule määratud leppetrahvid ja muud rikkumised on valdkonnale omased ja üsna tavapäraseks määras*, kuid isegi kui see nii on, siis ei muuda see asjaolu, et teised pakkujad avaldavad hankepassis vähemalt „jah“ vastusega fakti, et neile on leppetrahve või muid õiguskaitsevahendeid määratud. Probleem seisneb selles, et kõik rikkumised olid täielikult avaldamata.

5.8.9. Vaidlustaja ei ole jätnud andmeid esitamata ja on valmis selgitama enda positsiooni seoses esitatud andmetega, kui Hankija asub kontrollima Vaidlustaja kui eduka pakkuja kõrvaldamise aluseid. Käesolevasse vaidlusesse see ei puutu.

5.8.10. Kolmanda isiku vastus ei sisalda Hankija vastusest eraldiseisvalt uusi argumente. Asjas ei oma tähtsust, mis viisil Hankija ebaõigetest kinnitustest teada sai.

Kõrvaldamise otsus sisaldab endast kahte liiki otsustust – hindamisotsust kõrvaldamise aluse kohta (st kas valeandmeid esitati) ja kaalutusotsust (kas pakkuja on endiselt usaldusväärne ja kas ta on ehk end heastanud). Hindamisotsus allub täielikult vaidlustuskomisjoni ja kohtu kontrollile ning rääkida ei saa pelgalt kaalutusvea tuvastamisest. Vaidlustaja jääb selle juurde, et heastamise meetmete arvestamise eelduseks on meetmete kirjeldamine hankepassis.

See, et Hankija on valinud TREF-i 2022. a parimaks sillaehitajaks ning 2024. a parimaks teedehitajaks ei vabasta Kolmandat isikut kohustusest esitada igas hankes nõutud kinnitused ja dokumendid.

5.9. Vaidlustaja esitas 20.10.2025 täiendava seisukoha

KMG OÜ ei ole varjanud, et talle on leppetrahve määratud. Selles seisnebki Vaidlustaja ja Kolmanda isiku olukorra õiguslik erinevus.

6. Hankija, **Transpordiamet**, vaidleb vaidlustusele vastu.

6.1. RHS § 95 lg 4 on diskretsiooniline säte, mistõttu on hankijal kaalutusõigus, kas vabatahtliku kõrvaldamise aluse esinemisel on hankija hinnangul põhjendatud sellise ettevõtja hankemenetlusest kõrvaldamine. Selle õiguspäraseks teostamiseks on Hankija hinnanud Kolmanda isiku rikkumisi sisuliselt ja hankepassis esitatud valeandmeid nende objektiivsest küljest, st nende võimalikku mõju hankemenetluse tulemusele. Hankijal on õigus anda hinnang, kas pakkuja rikkumised varasemate hankelepingute täitmisel on olnud olulised ja/või pidevad, ja seejärel kaalutusõiguse alusel otsustada, et rikkumised ei too kaasa pakkuja ebausaldusvärsust määral, mis õigustaks tema hankemenetlusest kõrvaldamist.

6.2. Hankija hinnangul ei ole tegemist tõsiste ja pidevate puudujääkidega vastavas valdkonnas, sh arvestades nii hanke mahtu kui ka ettevõtte suurust. Seetõttu ei ole alust kohaldada RHS § 95 lg 4 p-te 2, 8 ega 9. Vaidlustajal ei ole subjektiivset õigust nõuda, et Hankija kõrvaldaks hankemenetlusest pakkuja, kelle varasemaid rikkumisi on Hankija hinnanud mitteolulisteks ja kelle võetud meetmeid pidanud piisavaks.

6.3. Vaidlustaja etteheited puudutavad kahte aspekti:

- 1) Hankija on Otsuse tegemisel arvestanud heastamismeetmeid, mida Vaidlustaja hinnangul oleks saanud arvesse võtta vaid siis, kui need oleksid olnud hankepassis kirjas;
- 2) hankepassis esitatud valeandmete tõttu tulnuks Kolmas isik automaatselt hankemenetlusest kõrvaldada.

Hankija ei ole RHS § 95 lg 4 kohast kaalutusõigust kasutanud meelevaldselt, eaproportsionaalselt või õigusvastaselt. Hankija on tuvastanud asjas olulised asjaolud, hinnanud nende mõju ja seotust ning arvestanud Kolmanda isiku poolt rakendatud meetmeid; ning teinud seeläbi kooskõlalise, proportsionaalse ja võrdse kohtlemise põhimõtet järgiva otsuse.

6.4. Vaidlustaja etteheited kaalutusõiguse teostamise osas

6.4.1. Hankepass on dokument, kus pakkuja kinnitab faktipõhist infot. Kui pakkuja märgib hankepassis, et kõrvaldamise aluseid ei esine, kuid kontrollimisel selgub vastupidine, on tegemist valeandmete esitamisega. Kuna hankepass on pakkumuse lahutamatu osa, ei ole avatud hankemenetluses pärast pakkumuse esitamist enam võimalik selles muudatusi teha. Sellest olenemata oleks automaatne kõrvaldamine vastuolus EL-i õigusega, kuivõrd hankijal on kohustus hinnata nii juba rakendatud meetmete piisavust kui ka rikkumise raskust asjaolude kogumis tervikuna.

6.4.2. Olukorras, kus hankepassis on esitatud valeandmeid, peab hankija tegema kaalutletud otsuse (seda eriti vabatahtlike kõrvaldamisaluste osas). Seaduseandja tahe on olnud RHS § 95 lg 4 p-i 9 puhul näha ette täiesti iseseisev kõrvaldamise alus. Kui seda saaks rakendada vaid koos mõne teise kõrvaldamise alusega, muutuks säte sisutühjaks.

6.4.3. Vaidlustaja viited pahatahtlikule varjamissoovile ei ole asjakohased. Hankijal ei ole vaja tuvastada pakkuja tahtlust, vaid piisab, kui pakkuja vastutab teatud raskusega hooletuse eest. Hankija on hinnanud valeandmete mõju nii objektiivselt kui proportsionaalselt.

Tallinna Ringkonnakohus on otsuse nr 3-25-33 p-is 15 ja Riigikohus otsuses nr 3-21-1733 rõhutanud, et kõrvaldamise otsus peab olema proportsionaalne ja põhjalikult põhjendatud.

Hankijal on ulatuslik kaalutlusruum, arvestades, et tema vastutada on hanke eesmärgi saavutamine ning RHS §-i 3 põhimõtete järgimine. Ka viidatud lahendites on kohtud leidnud, et kui hankija on mõistlikult hinnanud, et pakkuja on rikkumistest õppinud ja võtnud meetmeid nende vältimiseks ning hankija jaoks ei ole usutav (sh seniste andmete pinnalt prognoositav), et partnerid osutuksid hankelepingute täitmisel ebausaldusväärseks, ei ole alus pidada sellist otsust meelevaldseks.

Seega võib valeandmete esitamine küll olla üks kaalutlusfaktor pakkuja usaldusväärsuse hindamisel, kuid see ei õigusta automaatselt kõrvaldamist. Kõrvaldamine saaks olla õigustatud vaid juhul, kui valeandmed võinuks reaalselt mõjutada hankemenetluse tulemust, s.o tuua kaasa pakkuja kõrvaldamise menetlusest, tema kvalifitseerimata jätmise või vähendada pakkumuse eduvõimalusi.

6.5. Selgituste küsimine ja rikkumiste proportsionaalsus

6.5.1. RHAD-is ei olnud sätestatud kohustust esitada kõik heastamismeetmeid selgitavad tõendid koos pakkumusega. Seetõttu oli Hankijal RHS § 104 lg 7 alusel õigus küsida täiendavaid selgitusi ja dokumente enne otsuse tegemist.

6.5.2. Pooled ei vaidle, et Kolmas isik on esitanud hankepassis ebaõiged kinnitused RHS § 95 lg 4 p-ide 2 ja 8 osas ja need on esitatud RHS § 95 lg 4 p 9 mõttes valeandmetena. RHS § 95 lg 4 p 9 ei sätesta automaatset kõrvaldamist vaid kaalutlust, kas valeandmete puhul oli tegemist sisuliselt oluliste asjaolude varjamisega, mis mõjutasid aususe/usaldusväärsuse hinnangut pakkuja suhtes; ning selline otsus peab tingimata arvesse võtma proportsionaalsuse põhimõtet (vt Euroopa Kohtu lahendeid C41/18 Meca ja C-267/18 Delta Antrepriză, s.t et enne kui hankija otsustab ettevõtja kõrvale jätta, eeldab direktiiv, et ta võtab arvesse toime pandud rikkumiste vähest tähtsust või väikeste rikkumiste kordumist). Hankijal on õigus ja kohustus küsida selgitusi, et tagada võrdne kohtlemine ja läbipaistvus.

6.5.3. Hankija ei saa kaaluda seda, kas varasemad rikkumised on faktiliselt aset leidnud, vaid hinnata üksnes seda, kas tuvastatud rikkumised tingivad pakkuja kõrvaldamise konkreetsest hankemenetlusest.

6.6. Hankija kaalutlused rikkumiste hindamisel on esitatud Põhjendustes

6.7. RHS § 95 lg 4 p 9 (valeandmed)

Arvestades Tööinspektsiooni ettekirjutusi, JäätS-i alusel kohaldatud väärteotrahvi ja leppetrahve, esitas Kolmas isik hankepassis ebaõiged kinnitused. Küsimus on, kas need valeandmed olid materiaalsed ehk kas need võinuks reaalselt mõjutada hankemenetluse tulemust. Üksnes jaatav vastus hankepassis esitatud küsimusele ei saa kaasa tuua automaatselt pakkujate hankemenetlusest kõrvaldamist, vaid Hankijal tuleb hankepassides märgitud või märkimata, kuid tuvastatud asjaolusid sisuliselt hinnata.

Igasuguste valeandmete esitamine ei tingi pakkuja hankemenetlusest kõrvaldamist RHS § 95 lg 4 p-i 9 alusel vaid ka siin tuleb Hankijal kaaluda, kas valeandmete esitamine on konkreetse juhtumiga seotud asjaoludel käsitatav sedavõrd raske eksimusena, et pakkuja ei oleks enam piisavalt usaldusväärne lepingupartner. Arvestades Kolmanda isiku usaldusväärsust Hankija teiste lepingute täitmisel leiab Hankija, et vaatamata kõrvaldamise aluste formaalsetele esinemistele, oleks Kolmas isik usaldusväärne partner ka Riigihanke tulemusena sõlmitava lepingu täitmisel.

6.8. Samalaadsed rikkumised esinevad ka Vaidlustajal.

6.9. Hankija esitas 20.10.2025 täiendava seisukoha

6.9.1. Vaidlustaja ei esitata täiendavates seisukohtades uusi fakte.

6.9.2. Hankija on õiguspäraseks kaalutlusotsuseks antud olukorras:

- 1) tuvastanud asjakohased asjaolud, sh rikkumised;
- 2) küsinud selgitusi RHS § 104 lg 7 alusel ja andnud pooltele tegeliku ärakuulamisvõimaluse;
- 3) hinnanud rikkumiste raskust, korduvust ja mõju tervikuna;
- 4) arvestanud Kolmanda isiku rakendatud heastamismeetmete piisavust.

Nende sammude tulemusel on Hankija järeldanud, et ei ole asjakohane ega proportsionaalne Kolmandat isikut hankemenetlusest kõrvaldada.

6.9.3. RHS § 95 lg 4 alused on diskretsioonilised. Isegi kui üks vabatahtlik kõrvaldamise alus on formaalselt tuvastatav, peab hankija hindama, kas tuvastatud asjaolud on sisuliselt nii kaalukad ja püsivad, et need õigustaksid pakkuja kõrvaldamist. Vaidlustaja tees, et heastamist võib arvesse võtta üksnes juhul, kui sellest on juba hankepassis märges, ei vaidluse kontekstis asjakohane. Hankepass on pakkuja faktiväide, mitte lõplik õiguslik kvalifikatsioon. Õigusliku järelduse, kas esineb RHS § 95 lg 4 p-is 8 või p-is 9 nimetatud olukord, millise raskusastmega ning kas heastamine on sisuline ja piisav, teeb Hankija pärast selgituste küsimist. Hankija on hinnanud antud olukorda Riigihanke eseme ja pakkuja üldise usaldusväärsuse kontekstis. Kolmas isik on näidanud toimivaid juhtimissüsteeme (sh kvaliteedi-, tööohutuse- ja keskkonnajuhtimine), võtnud kasutusele täiendavaid meetmeid ning kõrvaldanud rikkumised viivitamata. Oluline on mitte üksnes rikkumise olemasolu vaid selle tõsidus ja püsivus.

6.9.4. Vaidlustaja kirjeldab olukorda „varjamisena“, mis annab Kolmandale isikule „ebakohase eelise“. Sarnased sanktsioonid esinevad praktiliselt kõigil turuosalistel ning võrdlusnumbrid ei toeta järeldust, et Kolmanda isiku olukord oleks oluliselt raskem või varjamisega mingil viisil parandatud.

6.9.5. Vaidlustaja püüab vaidluse fookust nihutada üksikjuhtumitelt üldpõhimõttele. Vaidlustaja algne vaidlustus on ehitatud üles nende „üksikute rikkumiste“ loetelule, mille puhul väidetakse, et Kolmas isik jättis hankepassis vähemalt 15 varasemat rikkumist märkimata ning *valeandmed jäävad valeandmeteks ka siis, kui need esitati tahtmatult*. Seega ei ole vaidlustuses esitatud vaid abstraktne põhimõtteküsimus vaid see oli suunatud rikkumiste arvule.

6.9.6. Hankija hinnangul on hankepassi fakti kinnituse, mitte õigusliku kvalifikatsiooni andmise koht. Õigusliku hinnangu (sh heastamise piisavuse hindamise ja selgituste küsimise RHS § 104 lg 7 alusel) teeb Hankija, sh ka siis, kui hankepassis on olnud ebakorrekse sisuga kinnitused.

7. Kolmas isik, **Aktsiaselts TREF Nord**, vaidleb vaidlustusele vastu.

7.1. Vaidlus puudub selles, et Hankija on Kolmanda isiku kõrvaldamata jätmise otsust põhjalikult kaalutlenud. Vaidlus on üksnes selles, kas Hankija oleks pidanud Hankijale teadaolevate asjaolude valguses Kolmanda isiku kohustuslikult kõrvaldama või mitte. Kolmas isik on seiskohal, et Vaidlustuses ei ole viidatud ühelegi seadusesättele ega osutatud menetluspraktikale, millest tulenevalt oleks õigustatud väide, et Hankijal kaalutlusruum sisuliselt puudus. Hankijal kaalutlusruumi puudumine ei tulene võrdse kohtlemise põhimõttest. Vaidlustaja pakkumusega seotud ettevõtetel on samalaadsed rikkumised, mida Vaidlustaja ise ega ka pakkumusega seotud ettevõtted ei ole hankepassides välja toonud.

7.2. Lähtudes Direktiivi artikli 57 lg 4 p-ist h tuleb RHS § 95 lg 4 p-i 9 mõista nii, et kõrvaldamiseks peab ettevõtja olema valeandmete esitamisel süüdi raskes eksimuses. Sisuliselt tähendab see, et hankija võib ettevõtja valeandmete esitamise eest hankemenetlusest kõrvaldada, kui viimane on vastutav teatud raskusega hooletuse eest, millel võib olla määrav

mõju hankemenetlusest kõrvaldamise, valiku või lepingu sõlmimise otsustele (Euroopa Kohtu otsus C-387/14, Esaprojekt, p-d 71, 78). Kolmas isik on kinnitanud Hankijale ja jääb selle juurde, et Kolmandal isikul ei ole olnud mingit soovi ega kavatsust avaldada Hankijale ebaõigeid andmeid või mingeid andmeid Hankija eest varjata.

7.3. Kolmas isik jääb selle juurde, et hankepassis esitamisele kuuluvate andmete koosseis on determineeritud kõrvaldamise aluste sisu ja eesmärgiga ning piirdub nendega. RHS § 95 lg 4 p-i 2, veel vähem p-i 8, on põhjendamatult tõlgendatud selliselt, et normide kohaldamisalasse kuuluvad mistahes rikkumised.

7.3.1. RHS § 95 lg 4 p-i 2 esemesse ei kuulu mistahes minetused

RHS § 95 lg 4 p-i 2 kohaldamisalasse ei ole põhjendatud arvata rikkumisi, mis on ebaolulised ega sea pakkuja usaldusväärsust kahtluse alla, arvestades mh konkreetse hanke eset. Mõistliku ja eesmärgipärase tõlgenduse järgi kuuluvad RHS-i § 95 lg 4 p-i 2 kohaldamisalasse üksnes sellised keskkonna-, sotsiaal- või tööõiguse valdkonna rikkumised, millel on tuvastatav mõju pakkuja pakkumusele, s.o et pakkuja on rikkumistega saavutanud teiste pakkujate ees konkurentsieelise. Ükski Kolmanda isiku rikkumine ei vasta RHS § 95 lg 4 p-i 2 rakendamise kontekstile.

7.3.2. Kohustuste täitmisest tööõiguse valdkondades

Vaidlustuse argumentatsioon seoses 13.09.2023. a koostatud ettekirjutustega nr 3-1/23/2901-1-1 ja nr 3-1/23/2901-1-2 piirdub seisukohaga, et tegemist oli *oluliste asjaoludega*. Selline üldine väide ei kanna mingit sisu ning Kolmanda isiku hinnangul annab konkreetsete põhjenduste esitamata jätmine tunnistust sisuliste põhjenduste puudumisest.

7.3.3. Kohustuste täitmisest keskkonnaõiguse valdkonnas

Vaidlustuses puudub seisukoht kehtiva JäätS § 120² lg 2 rikkumise olulisuse kohta.

7.3.4. RHS § 95 lg 4 p-i 8 esemesse ei kuulu mistahes leppetrahvid

Vaidlus puudub, et kõik vaatlusalused leppetrahvid on määratud Kolmandale isikule Hankija endaga sõlmitud lepingutes, mistõttu oli nii leppetrahvide määramise fakt kui ka kõik nendega seotud asjaolud Hankijale teada. Põhjendustes on toodud andmed, millistes lepingutes ning millistes summades on Kolmandale isikule Hankija poolt leppetrahve määratud. Vaidlustuses puudub seisukoht, kas tegemist on RHS § 95 lg 4 p-i 8 kohaldamisalasse kuuluvate rikkumistega.

Asjaolu, et Hankija ei ole ühegi leppetrahvi kohta teinud märget RHR-i tähendab Hankija hinnangut, et tegemist ei ole rikkumistega, mis vastaksid üksikult või, arvestades eelnevaid rikkumisi kogumis, RHS § 95 lg 4 p-s 8 sätestatud koosseisule.

7.4. RHS ega RHAD ei sätesta, et Hankija on RHS § 95 lg 4 p-ides 2, 8 ja/või 9 sätestatud aluse esinemisel kohustatud pakkuja Riigihankest kõrvaldama. Samamoodi ei ole hankijal lubatud pakkujat kergekäeliselt hankest kõrvaldada nn valeandmete esitamise korral ilma, et hankija oleks arvesse võtnud sellise käitumise täpsemaid asjaolusid ja raskusastet. Vaidlustuse argumentatsioonist tulenevalt ei ole vaidlust selles, et ka siis, kui RHS § 95 lg 4 p-ide 2, 8 või p-ti 9 koosseis oleks täidetud (millega Kolmas isik ei nõustu), on Hankijal kaalutusõigus otsustamiseks, kas Kolmas isik on Hankija jaoks siiski usaldusväärne või mitte.

7.5. Kolmanda isiku täiendavad argumendid usaldusväärsuse osas sisalduvad Kolmanda isiku 15.09.2025 selgituses (p-id 19-22). Üldistatult:

- 1) Kolmas isik on kõik osutatud rikkumised heastanud;
- 2) ettevõttes on rakendatud ISO standarditele vastavad kvaliteedi-, keskkonna- ning töötervishoiu ja tööohutuse juhtimissüsteemid (9001; 14001; 45001) ning alates 01.05.2025. a on rakendatud ka täiendav töökeskkonnaspetsialist;

- 3) nähtuvalt RHR-i lepingute otsingust on Kolmas isik sõlminud viimasel kolmel aastal (ehk alates 2022. a septembrist) 72 erinevat hankelepingut, millest ühegi kohta ei ole tehtud rikkumise märget.

Hankija on valinud Kolmanda isiku 2022. a parimaks sillaehitajaks ning 2024. a parimaks teedeehitajaks.

7.6. Kolmas isik esitas 15.10.2025 täiendava seisukoha

Samalaadsed rikkumised, mida heidetakse ette Kolmandale isikule, on Vaidlustajal ja temaga pakkumuse järgi seotud ettevõtetel.

7.7. Kolmas isik esitas 20.10.2025 täiendava seisukoha

7.7.1. Otsustuse, kas hankepassis mingite andmete avaldamise korral oleks Hankija teinud teistsuguse otsuse (st kõrvaldanud pakkuja tuginedes mõnele RHS § 95 lg-s 4 toodud vabatahtlikule kõrvaldamise alusele või mitte), saab langetada üksnes Hankija. Vaidlus puudub, et Hankijale olid kõik Vaidlustaja poolt esile toodud asjaolud Otsuse tegemisel teada ja Hankija on neid kõiki käsitleanud, esitades Otsuses üksikasjalikud põhjendused, mille kohaselt ei ole RHS § 95 lg 4 p-ide 2 ja 8 alused täidetud ning miks ei ole Hankija hinnangul asjaolusid arvestades täidetud ka RHS § 95 lg 4 p-is 9 sätestatud alus.

7.7.2. Hankija on leidnud, et Kolmas isik oleks pidanud vastama hankepassis seoses tööõiguse ja keskkonnaõiguse valdkonna rikkumisega, aga samuti Hankija enda poolt koostatud leppetrahvidega „jah“. Juhul, kui vaidlustuskomisjon peaks nõustuma Vaidlustaja väitega, et hindamisotsus allub täielikult vaidlustuskomisjoni ja kohtute kontrollile, peaks vaidlustuskomisjon iseseisvalt sisustama selle, kas konkreetsete asjaolude näol on tegemist selliste rikkumistega, mida oleks pidanud hankepassi märkima või mitte ehk mh kaaludes Kolmanda isiku poolt 10.10.2025 esitatud põhjendusi.

7.7.3. Ükski RHS-i säte ei keela Hankijal pakkuja usaldusväärsuse kontrollimisel küsida selgitusi ning võtta arvesse esitatud vastused, aga samuti Hankija enda poolt iseseisvalt kogutud või Hankijale juba teadaolevad andmed. Usaldusväärsuse hindamine on oluliselt laiem küsimus kui RHS-i § 97 järgsed heastamise meetmed.

VAIDLUSTUSKOMISJONI PÕHJENDUSED

8. Vaidlustuskomisjon lähtub vaidlustuse läbivaatamisel Vaidlustaja korduvalt rõhutatud põhjusest Otsuse vaidlustamiseks: Otsus on vaidlustatud seetõttu, et Kolmas isik ei avaldanud hankepassis mitte ühtegi rikkumist.

9. Kolmanda isiku väitel on põhjendamatu tõlgendada RHS § 95 lg 4 p-te 2 ja 8 selliselt, et normide kohaldamisalasse kuuluvad ka rikkumised, mis on ebaolulised ega sea pakkuja usaldusväärsust kahtluse alla. Kolmanda isiku väitest saab vaidlustuskomisjon aru selliselt, et Kolmanda isiku arvates oli ta ise pädev otsustama selle üle, kas mingid rikkumised kõrvaldamise aluse koosseisu täidavad või mitte ja leides, et rikkumised on *ebaolulised*, võis ta esitada Riigihankes hankepassi ilma Hankijat rikkumiste faktist informeerimata. Vaidlustuskomisjon ei nõustu Kolmanda isikuga, et selle üle otsustamine, kas aset leidnud rikkumised on, ei ole või võivad olla RHS § 95 lg 4 p-ide 2 ja 8 koosseisu täitvad, oleks olnud justkui pakkuja pädevuses.

9.1. Tallinna Ringkonnakohus on 11.06.2020 otsuses asjas 3-20-334, p 15, analüüsinud hankepassis andmete esitamisega seonduvat ja märkinud mh järgmist: *ehkki ettevõtja saab tööpoolest hankemenetlusest kõrvaldada vaid seaduses sätestatud alusel, ei järeldu sellest*

sugugi, et hankepassis saabki ettevõtjalt nõuda üksnes õiguslikku hinnangut kõrvaldamise aluse esinemise või puudumise kohta (RHS § 104 lg 2 p 1), mitte aga kinnitust RHS § 95 lg-te 1 või 4 järgi kõrvaldamise aluseks oleva faktilise asjaolu esinemise või puudumise kohta. Riigikohus on otsuses asjas 3-21-1733, p 25, hankelepingute rikkumisega seonduvalt märkinud, et kaebaja oleks pidanud varasema hankelepinguga seoses määratud leppetrahvi ära märkima sõltumata oma õiguslikest seisukohtadest lepingu rikkumise küsimises.

Samuti on Euroopa Kohus otsuses kohtuasjas C-41/18, p 28, sedastanud, et selle hindamine, kas ettevõtja tuleb hankemenetluses osalemisest kõrvale jätta, ei ole mitte liikmesriigi kohtu (ega ka vaidlustuskomisjoni) vaid hankija pädevuses ja vaidlustuskomisjon on seisukohal, et selle kohustuse täitmiseks ei saanud Kolmas isik jätta Hankijat infosulgu rikkumiste osas, mille hindamise kaudu saaks Hankija sellise otsuse Riigihankes üldse vastu võtta.

9.2. Kõrvaldamata jätmiseks rikkumiste olemasolul on kaks võimalust:

- kui rikkumine ei täida konkreetsetel asjaoludel hankija hinnangul RHS § 95 lg 4 p-ide 2 ja/või 8 koosseisu, siis puudub lõppeks vajadus kaalutleda kõrvaldamise otsuse tegemist ja hankija teeb sisuliselt otsuse kõrvaldamata jätmiseks kõrvaldamise aluste puudumise põhjusel;
- kui rikkumine täidab õigusnormi kohaldamise eeldused, kuid pakkuja ei ole kaotanud hankija hinnangul usaldusväärstust vaatamata sellele, teeb hankija teeb kaalutusotsuse pakkuja kõrvaldamata jätmise kohta.

Seega rikkumisega seotult koosseisu täitmisele hinnangu andmine on osa Hankija poolt läbi viidavast hindamisprotsessist ja Kolmas isik ei saanud Riigihankes hankepassi esitamisel võtta ise endale õigust otsustada, et tööõiguse valdkonnas kohalduvate kohustuste, keskkonnaõiguse valdkonnas kohalduvate kohustuste või varasemate hankelepingute rikkumised on ebaolulised (ei täida tema arvates koosseisu) ega vääri hankepassis üles täheldamist.

9.3. Tulenevalt eespooltoodust on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Kolmas isik pidi igal juhul andmed rikkumiste kohta oma hankepassis esitama (ilma õiguseta neid rikkumisi hankepassi esitamisel ise ebaoluliseks liigitada ja esitamata jätta) ja vaatamata Kolmanda isiku vastavatele suunistele ei pea vaidlustuskomisjon asja lahendamiseks hakkama üle kontrollima seda, kas rikkumised, mille kohta Kolmas isik jättis andmed esitamata, on sellised, mis täidavad RHS § 95 lg 4 p-ide 2 ja/või 8 koosseisu.

10. Hankepassis pidi Kolmas isik vastama mh küsimustele:

- kas ettevõtja on enda teada rikkunud keskkonnaõiguse valdkonnas kohaldatavaid kohustusi;
- kas ettevõtja on enda teada rikkunud tööõiguse valdkonnas kohaldatavaid kohustusi;
- kas ettevõtja on kogenud, et varasem riigihankeleping või võrgustiku sektori hankijaga sõlmitud varasem hankeleping või varasem kontsessioonileping on lõpetatud enneaegselt, või on määratud kahjutasu või sellega võrreldavad sanktsioonid seoses kõnealuse varasema lepinguga.

Ei saa olla mõistlikku vaidlust, et Hankija poolt tuvastatud ja Põhjendustes kirjeldatud rikkumiste faktid iseenesest pidid olema Kolmandale isikule teada, kuid vaatamata sellele vastas Kolmas isik kõikidele eespoolmärgitud küsimustele oma hankepassis eitavalt.

Seega Kolmas isik ei ole ühegi Põhjendustes nimetatud Hankija poolt tuvastatud rikkumise kohta hankepassis midagi esitanud, jättes hankepassis nähtuvate andmete alusel Hankijale ebaõige mulje, et mis tahes tema usaldusväärstust mõjutada võivaid olukordi Kolmas isik endale teadaolevalt kogenud ei ole. Need andmed on valed ja nendele tuginedes ei saanud Hankija teha õiguspärast otsust Kolmanda isiku kõrvaldamata jätmiseks kõrvaldamise aluste puudumise põhjusel. Hankija ei ole seda ka teinud – Põhjendustest kogumis on mõistetav, et Otsus on tehtud põhjusel, et Kolmas isik ei ole Hankija silmis kaotanud usaldusväärstust vaatamata mitmetele rikkumistele ja ka valeandmete esitamisele.

11. Hankija on Otsuse tegemisel tuvastanud Põhjendustest nähtuvalt Kolmanda isiku poolt valeandmete esitamise, viinud seejärel läbi tuvastatud õigete andmete alusel rikkumiste koosseisu kontrolli (pöördudes enne Otsuse tegemist Kolmanda isiku poole ka vastavasisulise järelepärimisega (sõnumi ID: 1005238)), avaldanud Põhjendustes arvamust, et rikkumised täidavad õigusnormide kohaldamise eeldused RHS § 95 lg 4 p-i 2 osas (kui rikkumised koosseisu ei oleks täitnud, poleks Hankijal vajadus arvestada heastamismeetmeid) kuid mitte RHS § 95 lg 4 p-i 8 osas (Põhjenduste p-is 21 on Hankija jõudnud järeldusele, et *pakkuja ei ole varasemate hankelepingute olulisi nõudeis oluliselt või pidevalt rikkunud*). Lõpptulemusel on Hankija asunud seisukohale, et Kolmas isik ei ole vaatamata erinevatele minetustele kaotanud Hankija hinnangul usaldusväarsust ja jätnud Kolmanda isiku hankemenetlusest kõrvaldamata. Isegi kui Põhjendustest ei ole võimalik mõista, kuidas on Hankija jõudnud arusaamisele, et kirjeldatud heastamismeetmed hoiavad ära edaspidiseid rikkumisi olukorras, kus nt heastamismeetmetena loetletud juhtimissüsteemid olid Kolmandal isikul tegelikult rakendatud juba ka ajal, kui Kolmas isik Hankija tuvastatud rikkumised 2023-2024 toime pani (Eesti Kvaliteediühingu veebilehe andmetel on ISO 9001:2015 esmane sertifitseerimine toimunud 04.06.2003; ISO 45001:2018 esmane sertifitseerimine toimunud 29.10.2020 ja ISO 14001:2015 esmane sertifitseerimine toimunud 16.12.2007), jääb vaidlustuskomisjon Vaidlustaja rõhuasetuse juurde, et Otsus on vaidlustatud seetõttu, et Kolmas isik ei avaldanud hankepassis mitte ühtegi rikkumist. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et selliselt piiritletud vaidlus taandub kitsalt vaidlusele valeandmete esitamise üle.

13. Taandades Otsuse õigusvastasuse vaidluse vaidlusele valeandmetest, vajab vastamist vaid küsimus, kas Hankija on (vaatamata valeandmete korduva esitamisele hankepassis) jätnud Kolmanda isiku õigesti hankemenetlusest kõrvaldamata.

13.1. Puudub vaidlus, et RHS § 95 lg 4 p-i 9 (nagu ka lg 4 p-ide 2 või 8) alusel tehtav otsus on hankija kaalutusotsus. Seega isegi siis, kui RHS § 95 lg 4 p-is 9 toodud tingimused on täidetud (Kolmas isik on esitanud hankepassis kõrvaldamise aluste puudumise kohta valeandmeid), tuleb tunnustada Hankija põhimõttelist õigust pidada Kolmandat isikut pakkujana enda jaoks usaldusväärseks ja teda hankemenetlusest mitte kõrvaldada. Sätte kohaldamise lubatavuse kontekstis ei ole vahet, kas pakkuja on esitanud valeandmeid 1, 5, 15 või 25 korral ja üksnes hankija saab otsustada, millist mõju avaldab valeandmete esitamine, sh valeandmete korduv esitamine, valeandmeid esitanud pakkuja usaldusväarsusele.

Mis puudutab heastamismeetmeid (RHS § 97 lg 1), siis olukorras, kus Kolmas isik ei ole hankepassis märkinud, et ta on midagi rikkunud, rääkimata heastamismeetmete rakendamisest, ei oleks saanud Hankijale ette heita nende küsimata jätmist, kuid samamoodi ei keela RHS § 97 lg 1 kehtivas sõnastuses esitada neid vastuseks Hankija järelepärimisele hiljem: sätte sõnastuse kohaselt võib pakkuja, kellel kõrvaldamise alus esineb, esitada tõendid selle kohta, et ta on võtnud kasutusele meetmeid oma usaldusväarsuse taastamiseks, ja sätte ei sisalda keeldu hankijale küsida heastamismeetmete järele, kui pakkuja rikkumised olid talle teada (said talle teatavaks) ja hankija peab võimalikuks usaldada pakkujat hankelepingut täitma ka vaatamata rikkumiste kohta andmete hankepassis esitamata jätmisele.

13.2. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et kuna Hankija ei ole teinud otsust Kolmanda isiku kõrvaldamise kohta RHS § 95 lg 4 p-i 9 alusel, ei oma asja lahendamisel tähtsust, kas praegustel asjaoludel võiks valeandmete esitamine omada iseseisvat tähendust Kolmanda isiku kõrvaldamiseks. Riigikohus on oma otsuses asjas 3-21-1733 nõustunud samas asjas tehtud Tallinna Ringkonnakohtu otsuses tooduga, et valeandmete esitamisel puudub iseseisev tähendus, kui rikkumisega seonduvad asjaolud olid hankijale ilmselgelt teada, millise olukorraga on praegusel juhul tegemist vähemalt lepingurikkumiste kohta esitatud (täpsemalt esitamata jäetud) andmetega seoses (lepinguid täideti Hankijale ja Hankijale pidid olema rikkumised teada). Riigikohus järeldas, et olukorras, kus valeandmete esitamine ei saa õigustada pakkuja kõrvaldamist iseseisvalt, võib see olla pakkuja usaldusväarsuse hindamisel

arvestatav asjaolu juhul, kui varasema hankelepingu oluline rikkumine leiab kinnitust, kuid seda siis lõppeks pakkuja kõrvaldamisel RHS § 95 lg 4 p-i 8, aga mitte RHS § 95 lg 4 p-i 9 alusel. Antud juhul on Hankija Põhjustest nähtuvalt mh asunud seisukohale, et hankelepingute oluline rikkumine Kolmanda isiku poolt ei ole kinnitust leidnud.

13.3 Kõikide vabatahtlike kõrvaldamise aluste kohaldamine, sh valeandmete esitamise tõttu, saab lõpptulemusel käia hankija subjektiivse hinnangu kaudu pakkuja usaldusväärsusele ja vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Vaidlustaja võimalused sellises olukorras nõuda, et konkreetsetel asjaoludel pidi Hankija igal juhul jõudma järeldusele, et Kolmanda isiku näol on tegemist ebausaldusväärse pakkujaga, on äärmiselt piiratud. Vaidlustuskomisjon tunnistab Otsuse kehtetuks üksnes juhul, kui Hankija on lähtunud ebaõigetest asjaoludest või teinud ilmselgeid kaalutusvigu. Vaidlustuskomisjon selliseid asjaolusid ei tuvastanud.

13.3.1. Ilmselgelt ei ole Hankija teinud Kolmanda isiku kõrvaldamata jätmise otsust teadmatult ja endale Kolmanda isiku toime pandud rikkumistest ega ka valeandmete esitamisest aru andmata. Vastupidi – Hankijale on rikkumised olnud teada, ta on möönnud nende kohta valeandmete esitamise fakti, ta on neid rikkumisi hinnanud ja on põhimõttelisel seisukohal et usaldusväärsust Hankija silmis Kolmas isik sellega seoses kaotanud ei ole.

Vaidlustaja ei ole vaidlustusmenetluses väitnud, et Kolmandal isikul on veel rikkumisi, mis on Hankijal jäänud *kahe silma vahele*, mille kohta Hankija hinnang Põhjustes puudub ja mis seetõttu võiksid täiendavalt mõjutada Hankija suhtumist pakkuja usaldusväärsusesse.

13.3.2. Isegi kui valeandmete esitamise tõttu hankepassis on tegelike valeandmetega hõlmatud rikkumiste maht praegusel juhul tavaliselt suur (kolm „EI“-d Kolmanda isiku hankepassis hõlmas 15 erinevat rikkumise episoodi), ei kaasne valeandmetega hõlmatud rikkumiste tükiarvu tõttu iseenesest pakkuja Riigihankes ühtegi tagajärge, st rikkumiste hulk ei muuda ühegi fakultatiivse kõrvaldamise aluse kohaldamist Hankija jaoks kohustuslikuks.

Põhjustest nähtuvalt ei ole Hankija jätnud esitatud andmete ebaõigsuse mõju pakkuja usaldusväärsusele hindamata, sh on Hankija teadvustanud oma riske, et hankelepingu sõlmimine ebausaldusväärse pakkujaga tähendaks Hankijale *pidevat ja kõrgendatud tähelepanuga hankelepingu toimetamise kontrolli* (Põhjuste p 29). Ebausaldusväärse pakkujaga seotud riskide hindamine on Hankija pädevuses ja Vaidlustaja ei ole positsioonis väitmaks, et selliseid riske Hankija Kolmanda isikuga seoses võtta ei või.

13.4. Tulenevalt eespooltoodust on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Hankija Otsus Kolmanda isiku kõrvaldamata jätmise kohta ei ole õigusvastane ja selle kehtetuks tunnistamiseks alused puuduvad.

14. Kolmanda isiku kvalifitseerimise otsuse vaidlustamiseks Kolmanda isiku kõrvaldamise otsuse vaidlusest lahutatavaid põhjendusi esitatud ei ole.

15. Vaidlustusmenetluse kulud

Lähtudes sellest, et vaidlustus jääb RHS § 197 lg 1 p-i 4 alusel rahuldamata, kuuluvad vaidlustusmenetluse kulude osas kohaldamisele RHS § 198 lg-d 3 ja 8.

Hankija pole kulude hüvitamist taotlenud.

Kolmas isik osales vaidlustusmenetluses Hankija poolel, mistõttu on tal õigus kulude hüvitamisele Hankijaga samadel alustel. Kolmas isik esitas kaks taotlust lepingulise esindaja kulude väljamõistmiseks kogusummas 3071,20 eurot (käibemaksuta) 13,96 tunni eest tunnihinnaga 220 eurot käibemaksuta. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et kulud ei ole tervikuna vajalikud ja põhjendatud (Kolmanda isiku väited ja kulud seonduvalt Vaidlustajal kõrvaldamise aluste esinemisega aga ka õigustustega andmete esitamata jätmiseks hankepassis ei olnud asja lahendamiseks vajalikud) ja Vaidlustajalt välja mõista Kolmanda isiku kulud summas 1980 eurot (käibemaksuta) 9 tunni eest.

Vaidlustaja kulud jäävad tema enda kanda.

(allkirjastatud digitaalselt)
Angelika Timusk